ESIMESE ASTME KOHTU OTSUS (teine koda)

12. detsember 2007 *

Kohtuasjas T-112/05,

Akzo Nobel NV, asukoht Arnhem (Madalmaad),

Akzo Nobel Nederland BV, asukoht Arnhem,

Akzo Nobel Chemicals International BV, asukoht Amersfoort (Madalmaad),

Akzo Nobel Chemicals BV, asukoht Amersfoort,

Akzo Nobel Functional Chemicals BV, asukoht Amersfoort, esindajad: advokaadid C. Swaak ja J. de Gou, hiljem advokaadid C. Swaak, M. van der Woude ja M. Mollica,

hagejad

* Kohtumenetluse keel: inglise.

versus

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: A. Whelan ja F. Amato,

kostja,

mille esemeks on nõue tühistada komisjoni 9. detsembri 2004. aasta otsus 2005/566/EÜ EÜ artiklis 81 ja EMP lepingu artiklis 53 sätestatud menetluse kohta (juhtum COMP/E-2/37.533 – Koliinkloriid) (kokkuvõte avaldatud ELT 2005, L 190, lk 22),

EUROOPA ÜHENDUSTE
ESIMESE ASTME KOHUS (teine koda),

koosseisus: A. W. H. Meij koja esimehe ülesannetes, kohtunikud N. J. Forwood ja S. Papasavvas,

kohtusekretär: ametnik C. Kantza,

arvestades kirjalikus menetluses ja 13. veebruari 2007. aasta kohtuistungil esitatut,

on teinud järgmise

otsuse

Vaidluse taust ja vaidlustatud otsus

1 9. detsembri 2004. aasta otsuses 2005/566/EÜ EÜ artiklis 81 ja EMP lepingu artiklis 53 sätestatud menetluse kohta (juhtum COMP/E-2/37.533 – Koliinkloriid) (kokkuvõte avaldatud ELT 2005, L 190, lk 22; edaspidi „otsus") leidis komisjon, et mitmed ettevõtjad on rikkunud EÜ artikli 81 lõiget 1 ja Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) lepingu artiklit 53, osaledes kokkulepetes ja kooskõlastatud tegevuses, mis puudutavad hindade kindlaksmääramist, turgude jagamist ja kooskõlastatud tegevust konkurentide kahjuks koliinkloriidisektoris EMP-s (otsuse artikkel 1).

2 Asjaomase toote osas täpsustab komisjon, et koliinkloriid kuulub vesilahustuvate vitamiinide B-kompleksi rühma (vitamiin B4). Seda kasutatakse peamiselt söödatööstuses (linnu- ja seakasvatuses) söödalisandina. Seda turustatakse kas 70% vesilahusena või pihustatuna kuivale kandvale teraviljale või ränikivile nii, et koliinkloriidi sisaldus on 50–60%. See osa koliinkloriidist, mida loomade söödalisandina ei kasutata, rafineeritakse, et saada kõrgema puhtusastmega (ravimi kvaliteet) toodet. Lisaks tootjatele puudutab koliinkloriidi turg ühelt poolt töötlejaid, kes ostavad kas tootja või iseenda arvel tootjalt kauba vedelal kujul ja töötlevad selle kandjal koliinkloriidiks, ning teiselt poolt turustajaid.

3 Nagu nähtub otsuse 3. põhjendusest, algatas komisjon pärast trahvide määramata jätmise või vähendamise taotluse saamist USA tarnijalt Bioproducts 1999. aasta aprillis maailma koliinkloriidisektoris uurimise. Uurimine hõlmas ajavahemikku 1992. aastast kuni 1998. aasta lõpuni. Otsuse 45. põhjenduses märgib komisjon, et Kanada tootja Chinook võttis kõnealuse kartellikokkuleppe asjus temaga ühendust juba 25. novembril ning 3. ja 16. detsembril 1998, kuid et tol ajal ta uurimist ei algatanud.

4 Vastavalt otsuse 64. põhjendusele sõlmiti kartellikokkulepe EMP osas kahel erineval, kuid tihedalt seotud tasandil: maailmatasandil ja Euroopa tasandil. Tootjad Bioproducts (Ühendriigid), Chinook (Kanada), Chinook Group Ltd (Kanada), DuCoa (Ühendriigid), BASF AG (Saksamaa), UCB SA (Belgia) ja hagejad, kes on viis Akzo Nobel (Madalmaad) kontserni kuuluvat ettevõtjat, osalesid otse või kaudselt konkurentsivastases tegevuses maailmatasandil 1992. aasta juunist kuni 1994. aasta aprillini. Sisuliselt oli selle tegevuse eesmärk tõsta hindu maailmatasandil, eelkõige EMP-s, ja kontrollida töötlejaid, eelkõige EMP-s, selleks, et viimatimainitud ei seaks kokkulepitud hinnatõuse ohtu, ning eemaldada Põhja-Ameerika tootjad Euroopa turult vastukaaluks Euroopa tootjate eemaldamisele Põhja-Ameerika turult. Komisjon nimetab üheksat maailmatasandi kartellikoosolekut, mis toimusid 1992. aasta juunist (Méxicos Mehhikos) kuni 1994. aasta aprillini (Johor Bahrus Malaisias). Kõige olulisem koosolek toimus 1992. aasta novembris Ludwigshafenis (Saksamaa).

5 Koosolekutel, kus loodi 1994. aasta märtsist kuni 1998. aasta oktoobrini kestnud Euroopa tasandi kartell, osalesid vaid Euroopa tootjad (BASF, UCB ja hagejad). Komisjon nimetab viiteteist sellega seonduvat koosolekut 1994. aasta märtsist (Shotenis Belgias) kuni 1998. aasta oktoobrini (Brüsselis Belgias või Aachenis Saksamaal). Otsuse 65. põhjenduse kohaselt järgiti nende koosolekutega maailmatasandil sõlmitud kokkulepet. Nende eesmärk oli hindade korrapärane tõstmine kogu EMP-s,

millega kaasnes turgude jagamine ja individuaalsete klientide määramine ning Euroopa töötlejate kontrollimine selleks, et tagada kõrge hinnatase.

6 Komisjoni hinnangul kuulusid kõik EMP-d puudutavad ülemaailmsed ja Euroopa tasandi lepped üldisesse skeemi, millega määrati kindlaks kartelli osapoolte tegevussuunad ja piirati nende individuaalset äritegevust selleks, et taotleda ühtainsat konkurentsivastast majanduslikku eesmärki, nimelt moonutada tavapäraseid konkurentsitingimusi EMP-s. Seega tuleb komisjoni hinnangul maailma ja Euroopa tasandil sõlmitud leppeid käsitleda EMP-d puudutava ühe ja järjepideva keerulise rikkumisena, milles Põhja-Ameerika tootjad osalesid teatava kindla aja jooksul ja Euroopa tootjad kogu asjaomasel perioodil.

7 Otsuse adressaatide osas täpsustab komisjon selle 166. põhjenduses, et rikkumise eest peavad vastutama hagejad, BASF, Bioproducts, Chinook, DuCoa ja UCB. Hispaania turul 50% suuruse turuosaga Hispaania ettevõtja Ertisa seevastu otsuse adressaatide hulka ei kuulu, kuna komisjon leidis otsuse 178. põhjenduses, et tõendid on üldiselt ebapiisavad, et teda väidetavate faktide osas vastutusele võtta.

8 Otsuse artiklis 3 kohustas komisjon adressaadiks olevaid ettevõtjaid otsuse artiklis 1 nimetatud rikkumised viivitamata lõpetama niivõrd, kuivõrd nad ei olnud seda juba teinud, ja hoiduma rikkumisena tuvastatud tegevuse või käitumise kordamisest ja igasugusest tegevusest või käitumisest, millel on sama või sarnane eesmärk või mõju.

9 Trahvide määramise osas märkis komisjon, et Põhja-Ameerika tootjad (Biorproducts, Chinook ja DuCoa) lõpetasid rikkumises osalemise hiljemalt 20. aprillil 1994 pärast Johor Bahru koosolekut (vt eespool punkt 4). Vastavalt otsuse 165. põhjendusele ei olnud komisjonil tõendeid, mis kinnitaks muude koosolekute toimumist või omavahelist suhtlemist, millest Põhja-Ameerika tootjad oleksid osa võtnud ja mille kaudu nad oleksid EMP-s kohaldatavaid hindu kindlaks määranud või esialgset Euroopasse mitteeksportimise kohustust kinnitanud. Kuna seoses selle rikkumisega tegi komisjon esimese toimingu 26. mail 1999 ehk rohkem kui viis aastat pärast seda, kui Põhja-Ameerika tootjad olid oma osalemise selles rikkumises lõpetanud, ei määranud komisjon neile vastavalt nõukogu 26. novembri 1974. aasta määruse (EMÜ) nr 2988/74 Euroopa Majandusühenduse transpordi- ja konkurentsieeskirjades ettenähtud menetluste ja sundtäitmise rakendamise aegumistähtaegade kohta (EÜT L 319, lk 1; ELT eriväljaanne 07/01, lk 61) artiklile 1 ja nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määruse (EÜ) nr 1/2003 [EÜ] artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (EÜT 2003, L 1, lk 1; ELT eriväljaanne 08/02, lk 205) artiklile 25 mingeid trahve.

10 Kuna aga Euroopa tootjate osalemine rikkumises kestis 30. septembrini 1998, määras komisjon neile trahvid kogusummas 66,34 miljonit eurot.

11 Mis puudutab konkreetsemalt Akzo Nobel kontserni, siis otsustas komisjon adresseerida otsuse solidaarselt Akzo Nobel NV-le, Akzo Nobel Functional Chemicals BV-le, Akzo Nobel Chemicals BV-le, Akzo Nobel International BV-le ja Akzo Nobel Nederland BV-le. Kolm viimatinimetatut või nende õiguseellased osalesid rikkumises vahetult. Akzo Nobel Functional Chemicals loodi Akzo Nobel Chemicalsi tütarettevõtjana 1999. aasta juunis, mil viimasest sai *holding*-ettevõtja. Seega leidis komisjon, et Akzo Nobel Functional Chemicals on koliinkloriidi valdkonnas varasemalt tema emaettevõtja tegevuste osas tema õigusjärglane ning sellest tulenevalt ka otsuse adressaat.

12 Akzo Nobel moodustab koos teiste otsuse adressaadiks olevate Akzo Nobeli kontserni juriidiliste isikutega majandusüksuse. Tegemist on majandusüksusega, kes vastutab koliinkloriidi tootmise eest EMP-s ja kes osales kartellikokkuleppes. See ei oleks nii üksnes juhul, kui Akzo Nobeli tegutsevad tütarettevõtjad oleksid saanud asjaomasel perioodil võtta vastu iseseisvaid ärilisi otsuseid ja seda ka tegelikult teinud. Akzo Nobel, kelle näol ei ole kaugeltki tegemist lihtsa investeerimisüksusega, oli Akzo Nobeli kontserni keskus, kus kooskõlastati kontserni üldist strateegiat, finantse, õiguslikke küsimusi ja tööjõudu puudutavaid peamisi tegevusi. Tänu neile funktsioonidele avaldas Akzo Nobel tegelikult otsustavat mõju oma nende tütarettevõtjate ärilistele otsustele, kelle aktsia- või osakapitalis ta otse või kaudselt omas 100% osalust. Seega leidis komisjon, et Akzo Nobeli tütarettevõtjad ei olnud äriliselt iseseisvad, mistõttu ta adresseeriski otsuse just Akzo Nobelile, sõltumata asjaolust, et ta isiklikult kartellikokkuleppes ei osalenud (otsuse 172. põhjendus).

13 Akzo Nobeli tegutsevate äriühingute või äriüksuste ärilise iseseisvuse puudumist tõendavad ka dokumendid, mille Akzo Nobel esitas haldusmenetluses ja mille pealkiri on „Tegutsemispõhimõtted". Nendest dokumentidest nähtub, et kontserni eesmärgid ja äriüksuste strateegiat puudutavad suunised kehtestas Akzo Nobeli nõukogu. Neid strateegiaid võis heaks kiita üksnes siis, kui need olid kooskõlas kontserni strateegilise kavaga. Ülejäänud osas otsustas strateegilise kava raames portfelli ülesehituse samuti Akzo Nobeli nõukogu, samas kui iga äriüksuse tegevuskava pidi olema kooskõlas kontserni suuniste ja eesmärkidega, mis olid kehtestatud nimetatud nõukogu poolt. Lõpuks, mis puudutab üle 2,5 miljoni euro suuruseid investeeringuid, siis nende jaoks oli nende finantsilise mõju tõttu vaja Akzo Nobeli „Board Committee", „Full Board of Management'i" või „Supervisory Board'i" heakskiitu. Samuti oli nõukogu otsustada nii kasumi ja dividendide jaotamine kui ka töölevõtmisega, töötasuga ja vallandamisega seonduvad küsimused (otsuse 173. põhjendus).

14 Akzo Nobel Chemicals SpA, kes oli vastuväiteteatise adressaat kahtluste tõttu tema osalemises Hispaania koliinkloriidi turul aset leidnud ebaseaduslikus tegevuses, otsuse adressaatide hulgas ei ole, sest komisjon pidas kogutud tõendeid tema vastutusele võtmiseks ebapiisavateks (otsuse 176. põhjendus).

15 Trahvide summa määras komisjon vastavalt suunistele määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ja ESTÜ asutamislepingu artikli 65 lõike 5 kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta (EÜT 1998, C 9, lk 3; ELT eriväljaanne 08/01, lk 171) ja teatisele, mis käsitleb trahvide määramata jätmist või vähendamist kartellide puhul (EÜT 1996, C 207, lk 4).

16 Selleks, et määrata kindlaks trahvide lähtesumma, teatas komisjon, et ta rakendab süüaluste ettevõtjate suhtes erinevat kohtlemist eesmärgiga võtta arvesse erinevusi nende tegelikus majanduslikus suutlikkuses põhjustada olulist kahju konkurentsile. Seega, arvestades asjaolu, et rikkumine sai alguse maailma tasandil, milles osalesid Põhja-Ameerika äriühingud, kes nõustusid eelkõige Euroopa turult taanduma, leidis komisjon, et rikkumises osalenud ettevõtjate vastava tähtsuse kindlakstegemiseks tuleb lähtuda nende ülemaailmsetest turuosadest (otsuse 200. ja 201. põhjendus).

17 Ülemaailmsete turuosade alusel 1997. aasta seisuga jaotas komisjon hagejad kolme kategooriasse turuosaga 12%. Selleks, et tagada piisavat hoiatavat mõju, korrutas komisjon Akzo Nobeli 2003. aasta käivet (13 miljardit eurot) silmas pidades lähtesumma teguriga 1,5.

18 Seejärel suurendas komisjon lähtesummat 10% rikkumise iga terve aasta eest ja 5% iga täiendava perioodi eest, mis kestis kuus kuud või enam, kuid vähem kui aasta. Kuna rikkumine kestis vähemalt viis aastat ja üksteist kuud (13. oktoobrist 1992 kuni 30. septembrini 1998), tõstis komisjon lähtesummat 55%. Seega kujunes hagejatele solidaarselt määratud trahvi põhisummaks 29,99 miljonit eurot.

19 Teatise, mis käsitleb trahvide määramata jätmist või vähendamist kartellide puhul, kohaldamise osas hagejate suhtes rõhutas komisjon, et oluline oli 8. jaanuaril 2002 aset leidnud vabatahtlik teabe edastamine, mis puudutas viit Euroopa tasandi koosolekut. Vastavalt otsuse 233. põhjendusele võimaldas see komisjonil saada tõendeid Euroopa tasandi rikkumise ulatuse ja kestuse kohta. Peale selle ei vaidlustanud hagejad komisjoni tuvastatud faktide sisu. Seega leidis komisjon, et trahvisummat, mis hagejatele oleks muul juhul määratud, võib 30% võrra vähendada (otsuse 233.–236. põhjendus).

20 Menetluse lõppedes määrati hagejate trahviks 20,99 miljonit eurot.

Menetlus ja poolte nõuded

21 Hagejad esitasid käesoleva hagiavalduse, mis saabus Esimese Astme Kohtu kantseleisse 2. märtsil 2005.

22 UCB ja BASF, kes on samuti otsuse adressaadid, esitasid kumbki otsuse peale hagiavaldused, mis saabusid Esimese Astme Kohtu kantseleisse 25. veebruaril (registreeritud numbri all T-111/05) ja 1. märtsil 2005 (registreeritud numbri all T-101/05).

23 7. septembri 2006. aasta määrusega liitis Esimese Astme Kohtu teise koja esimees pärast poolte ärakuulamist kohtuasjad T-101/05, T-111/05 ning T-112/05 suulise menetluse ja lõpliku kohtuotsuse huvides vastavalt Esimese Astme Kohtu kodukorra artiklile 50.

24 Ettekandja-kohtuniku ettekande põhjal otsustas Esimese Astme Kohus avada suulise menetluse ja esitas menetlust korraldavate meetmete raames pooltele ühe kirjaliku küsimuse.

25 Pärast kohtuistungil poolte ärakuulamist antud küsimuses otsustas Esimese Astme Kohus otsusega kohtuasjades T-101/05 ja T-111/05 käesoleva kohtuasja eraldada kohtuasjadest T-101/05 ja T-111/05 lõpliku kohtuotsuse huvides vastavalt kodukorra artiklile 50.

26 Hagejad paluvad Esimese Astme Kohtul:

– tühistada otsus;

– mõista kohtukulud välja komisjonilt.

27 Komisjon palub Esimese Astme Kohtul:

– jätta Akzo Nobel Nederlandi, Akzo Nobel Chemicals Internationali ja Akzo Nobel Chemicalsi osas hagi vastuvõetamatuse või ilmse põhjendamatuse tõttu rahuldamata;

– jätta hagi ülejäänud osas rahuldamata;

– mõista kohtukulud välja hagejatelt.

Õiguslik käsitlus

28 Hagejad esitavad kolm väidet, millest esimene põhineb Akzo Nobelile ekslikult solidaarvastutuse panemisel, teine määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 rikkumisel selles, et trahvisumma ületab 10% Akzo Nobel Functional Chemicalsi 2003. aasta käibest, ja kolmas põhjendamiskohustuse rikkumisel osas, mis puudutab Akzo Nobelile solidaarvastutuse panemist.

Hagi vastuvõetavus Akzo Nobel Nederlandi, Akzo Nobel Chemicals Internationali ja Akzo Nobel Chemicalsi osas

Poolte argumendid

29 Komisjon leiab, et hagi, mida tuleb uurida viie eraldiseisva hagina, ei sisalda väiteid, mis võiksid õigustada otsuse tühistamist või trahvisumma vähendamist seoses Akzo

Nobel Nederlandi, Akzo Nobel Chemicals Internationali ja Akzo Nobel Chemicalsiga. Seega ei ole hagi nende kolme hageja osas kooskõlas ei Euroopa Kohtu põhikirja artikliga 21 ega Esimese Astme Kohtu kodukorra artikliga 44. Igal juhul tuleb hagi nende hagejate osas jätta rahuldamata, sest sellel ilmselgelt puudub igasugune õiguslik alus.

30 Hagejad leiavad, et hagi on Akzo Nobel Nederlandi, Akzo Nobel Chemicals Internationali ja Akzo Nobel Chemicalsi osas vastuvõetav. Nad rõhutavad, et hagi vastab Euroopa Kohtu põhikirja artikli 21 ja Esimese Astme Kohtu kodukorra artikli 44 tingimustele, ning väidavad, et otsuse tühistamise võimalus õigustab menetluse algatamise huvi.

Esimese Astme Kohtu hinnang

31 Kõigepealt tuleb märkida, et kuna tegemist on ühe ja sama hagiga, mis on vastuvõetav Akzo Nobeli ja Akzo Nobel Functional Chemicalsi suhtes, ei tule komisjoni vastuväidet uurida (vt analoogia põhjal Euroopa Kohtu 24. märtsi 1993. aasta otsus kohtuasjas C-313/90: CIRFS jt *vs.* komisjon, EKL 1993, lk I-1125, punktid 30 ja 31).

32 Argument, mille komisjon esitas kohtuistungil ja mille kohaselt on eelmises punktis toodud hinnang kohaldatav üksnes siis, kui tühistamisest saab kasu iga isik sõltumata sellest, kas ta esitas hagi, ei ole piisav, et muuta vajalikuks kõnealuse vastuväite uurimine. Kuigi on tõsi, et EÜ artikli 81 alusel mitmele ettevõtjale trahve määrava otsuse tühistamisest ei tohi kasu saada need, kes hagi esitanud ei ole (vt selle kohta Euroopa Kohtu 14. septembri 1999. aasta otsus kohtuasjas C-310/97 P: komisjon *vs.* AssiDomän Kraft Products jt, EKL 1999, lk I-5363, punkt 63) või kelle hagi on

vastuvõetamatu, ei ole komisjon siiski selgitanud, kuidas saavad otsuse võimalikust tühistamisest eespool punktis 30 esitatud väidete alusel kasu Akzo Nobel Nederland, Akzo Nobel Chemicals International ja Akzo Nobel Chemicals. Peale selle on komisjon ise see, kes väidab oma vasturepliigis, et hagiavalduses esitatud väiteid arvesse võttes saab võimalik tühistamine puudutada üksnes kontserni juhtiva äriühingu vastutust või Akzo Nobel Functional Chemicalsile määratud trahvisummat. Lisaks isegi, kui eeldada, et Akzo Nobel Nederland, Akzo Nobel Chemicals International ja Akzo Nobel Chemicals ei ole vastuvõetavad, tuleb Esimese Astme Kohtul siiski hagi tervikuna uurida. Neil asjaoludel on komisjoni esitatud vastuvõetamatuse väite uurimata jätmine õigustatud menetlusökonoomiat puudutavate põhjendustega.

Põhiküsimus

Esimene väide, mis põhineb Akzo Nobelile ekslikult solidaarvastutuse panemisel

Poolte argumendid

33 Hagejad leiavad, et komisjon rikkus õigusnormi, kui määras solidaarselt trahvi kontserni juhtivale äriühingule Akzo Nobel, kes omab otse või kaudselt oma tütarettevõtjate aktsia- või osakapitalis 100% osalust. Nad tutvustavad Akzo Nobeli kontserni organisatsioonilist ja juriidilist ülesehitust järgmiselt. Organisatsiooniline ülesehitus koosneb üldkeskusest (Akzo Nobel NV), äriüksustest ja nende allüksustest. Kontserni tegevus on korraldatud selliselt, et üks äriüksus või selle allüksus viib ellu mitmete Akzo Nobeli tütarettevõtjate tegevust, näiteks hõlmab metüülamiinide või koliinkloriidi allüksus mitmete Akzo Nobeli tütarettevõtjate tegevusi. Juriidiliselt

ülesehituselt on Akzo Nobel kontserni juhtiv äriühing, kes omab otse või kaudselt 100% osalust enama kui 1000 juriidilise üksuse aktsia- või osakapitalis. Neid juriidilisi üksusi tuleb käsitleda kui portfelliomanikke, kes viivad ellu äritegevust, mida juhivad äriüksused ja nende allüksused. Antud juhul on Akzo Nobel Chemicals International, Akzo Nobel Chemicals ja Akzo Nobel Functional Chemicals need äriühingud, kes vastutavad tegevuse eest, mida viib ellu metüülamiinide ja koliinkloriidi alaäriüksus. Sellest tuleneb, et Akzo Nobeli kontserni organisatsiooniline ja juriidiline ülesehitus on paralleelsed.

34 Seega organisatsioonilisest küljest koosneb see kontsern kahest tasandist: üldine keskus, mille vastutusalas on strateegilised küsimused (peamised investeeringud, finantsid, õiguslikud küsimused ja tööjõud), ning 20 otseselt madalamal tasemel asuvat äriüksust. Igal üksusel on peadirektor, juhatus, üldteenistused ning kogu tegevuse haldamise eest vastutavad isikud. Niipea kui äriüksuse juhatus juhindub Akzo Nobeli poolt kindlaks määratud ja heaks kiidetud strateegilistest finantseesmärkidest, on see juhatus täiesti iseseisev ja teda seovad vaid „business principles" (ärimaailma peamised väärtused nagu ärivaim, töötajate ühtsus, sotsiaalne vastutus jne) ning „corporate directives" (juriidilisi ja finantsilisi küsimusi, tööjõudu, tervishoidu, turvalisust ja keskkonda puudutavad sise-eeskirjad), mida kohaldatakse kogu Akzo Nobeli kontsernis. Iga üksus jaguneb allüksusteks, millel on juhtorganid. Antud asjas viisid koliinkloriidi valdkonnas äritegevust ellu Akzo Nobel Chemicals, Akzo Nobel Functional Chemicals ja Akzo Nobel Chemicals SpA.

35 Asjaomase valdkonna eest vastutavad üksused ja allüksused olidki need, kes Akzo Nobelist sõltumatult määrasid kindlaks tegevuspõhimõtted, strateegia ja äritehingud. Samas ei tähenda see seda, et neil üksustel või allüksustel oleks sama otsustusõigus tütarettevõtjate suhtes. On võimatu asuda seisukohale, et iga äriüksus ja allüksus määrab kindlaks erinevate tütarettevõtjate turunduspoliitika.

36 Vastavalt Akzo Nobeli poolt analüüsitud kohtupraktikale peab otsustav mõju, mida emaettevõtja peab omama selleks, et teda saaks tütarettevõtja tegevuse eest vastutavaks pidada, puudutama tütarettevõtja turunduspoliitikat *stricto sensu.* Komisjon pidanuks seega tõendama esiteks emaettevõtja võimalust teostada juhtimisvõimu nii, et see võtaks tema tütarettevõtjalt ärialases tegevuses igasuguse iseseisvuse, ja teiseks asjaolu, et emaettevõtja on seda võimu kasutanud.

37 Siiski märgivad hagejad, et kohtupraktikast tuleneb, et 100% tütarettevõtja suhtes võib eeldada, et ta on kohaldanud talle emaettevõtja poolt antud juhiseid. Neil tingimustel selleks, et komisjon oleks antud juhul kohustatud vastutavaks pidama üksnes tütarettevõtjat, on vaja, et viimatimainitu määraks oma turunduspoliitika suures osas kindlaks ise. Kui nimetatud asjaolu on leidnud tõendamist, lasub komisjonil uuesti kohustus tõendada, et emaettevõtja omas konkreetsel juhul ka tegelikult otsustavat mõju. Sellest tuleneb, et selline ühtne organisatsioon nagu Akzo Nobeli kontsernil ei ole iseenesest piisav, et tõendada eraldiseisva emaettevõtja tõhusat seotust. Lisaks väidab Akzo Nobel, et komisjon – oma otsustuspraktikas – ja ühenduse kohtud kasutavad kõnealuse eelduse toetamiseks alati faktilisi asjaolusid.

38 Akzo Nobeli tütarettevõtjad määravad oma turunduspoliitika suures osas kindlaks ise ja igaühel neist on oma otsustusorgan. Kuna Akzo Nobel ise äritegevust ei teosta ja mingeid tooteid ei tooda ega turusta, ei ole tal oma tütarettevõtjate üle juhtimisvõimu, mis võtaks neilt igasuguse tegeliku iseseisvuse määrata kindlaks oma tegevussuund turul. Akzo Nobel määrab kindlaks pelgalt kontserni üldise makromajandusliku strateegia, nõudmata mingit rolli puhtalt äriliste otsuste tegemises. Müügihindu ja hinnatõuse puudutavad otsused tehakse põhimõtteliselt iga tütarettevõtja siseselt asjaomaste toodete turundusjuhtide poolt. Akzo Nobel tegeleb seega üksnes peamiste strateegiliste küsimustega (finantsid, õiguslikud küsimused, tervishoiu-, turvalisus- ja

keskkonnaalased eeskirjad ja põhimõtted jne) ja mitte turunduspoliitikaga. Seega lasub turunduspoliitika osas vastutus äriüksustel ja allüksustel, kuhu kuuluvad kõik kontserni tegutsevad tütarettevõtjad.

39 Rahvusvaheline ettevõttesisene ajakiri, mida annab välja Akzo Nobel, tõi välja tütarettevõtjate eriti üksikasjaliku struktuuri. See struktuur oleks kasutu, kui turunduspoliitika üle otsustaks Akzo Nobeli nõukogu. Siiski ei luba ükski emaettevõtja, kes omab tütarettevõtja kogu aktsiakapitali, tegutseda tütarettevõtjal ilma igasuguse kontrollita. Seega määras Akzo Nobel kindlaks põhimõtted ja eeskirjad, mis puudutavad tervishoidu, turvalisust, keskkonda, sotsiaalset kuuluvust ja kollektiivseid kokkuleppeid ning mida tütarettevõtjaid olid kohustatud järgima. Siiski ei saa sellist liiki kontrolli samastada kontrolliga tütarettevõtjate turunduspoliitika üle *stricto sensu*.

40 Peale selle on igal käesolevasse menetlusse kaasatud tütarettevõtjal oma nõukogu ja turunduspoliitika (hindade kindlaksmääramine, turustamine) otsustatakse asjaomaste toodete eest vastutavate äriüksuste ja allüksuste tasandil. Koliinkloriidisektoris tekkinud käive on kantud Akzo Nobel Chemicalsi, Akzo Nobel Functional Chemicalsi ja Akzo Nobel Chemicals SpA raamatupidamisse.

41 Koliinkloriidi turundusjuhi peamine ülesanne, nagu see ilmneb ka tema ametikoha kirjeldusest, oli koostada müügiplaan koguste, hindade, tootevaliku ja turundusstrateegia osas. See, et puuduvad dokumentaalsed tõendid, mis kinnitaks kõiki faktilisi väiteid, ei vähenda Akzo Nobeli poolt esitatud materjalide väärtust, võttes arvesse eelkõige asjaolu, et ta esitas haldusmenetluses mitmeid tõendeid.

42 Kuna kõnealune eeldus on eeltoodu alusel ümber lükatud, leiavad hagejad, et komisjoni väide oleks tõene, kui Akzo Nobel oleks andnud juhiseid osas, mis puudutab hindade kindlaksmääramist ja koliinkloriidi turu jagamist. Rohkem kui 1000 juriidilise üksusega emaettevõtja ei suuda materiaalselt anda hinnapoliitika või ärialase tegevuse osas juhiseid, olgu siis kasvõi ühele ainsale tütarettevõtjale. Komisjon ei ole tõendanud ei seda, et Akzo Nobel oli rikkumisest teadlik, ega seda, et ta oli sellega seotud, ega seda, et ta andis oma tütarettevõtjatele rikkumise toimepanemiseks juhiseid. Tõendid, millel põhineb otsus panna rikkumise eest solidaarvastutus Akzo Nobelile, ei puuduta tütarettevõtjate turunduspoliitikat *stricto sensu*. Kuna hagejad on tõendanud, et metüülamiinide ja koliinkloriidi allüksus oli vähemalt suures osas äriliselt iseseisev, oleks komisjon pidanud tõendama, et Akzo Nobel avaldas otsustavat mõju teiste hagejate turunduspoliitikale või metüülamiinide ja koliinkloriidi allüksusele. Komisjon ei ole seda kohustust täitnud, kuna Akzo Nobelil ei ole mingit põhjust sellist mõju avaldada.

43 Antud kontekstis ei ole oluline leida füüsilist või juriidilist isikut, kes nimetab kontserni asepresidendid ja metüülamiinide ja koliinkloriidi allüksuse juhid ja muud töötajad, ning kellele viimatimainitud peavad aru andma. Äärmiselt tähtis on küsimus, kas Akzo Nobel avaldas oma tütarettevõtjate või allüksuste turunduspoliitikale otsustavat mõju. Võiks isegi väita, et metüülamiinide ja koliinkloriidi allüksus peaks olema otsuse adressaat.

44 Hagejad märgivad, et kui kõiki koliinkloriidisektori juriidilisi üksusi tuleb käsitleda ühe majandusliku üksusena, puudub igasugune põhjus jätta Akzo Nobel Chemicals otsuse adressaatide hulgast välja üksnes seetõttu, et komisjonil ei olnud tema vastutuse tõendamiseks piisavalt tõendeid. Lisaks on see väljajätmine vastuolus komisjoni väitega, mille kohaselt on Akzo Nobel ainuke lüli, mis seob koliinkloriidi tootmist Itaalias ja Madalmaades.

45 Hagejad rõhutavad, et Akzo Nobel ei ole kunagi esitlenud end komisjoni ainsa suhtluspartnerina haldusmenetluses. Peale selle andsid kõik hagejad neid esindavatele advokaatidele eraldi volitused.

46 Eeltoodud kaalutlusi silmas pidades ja arvestades asjaolu, et tõendid – välja arvatud kogu aktsiakapitali omamine –, millele komisjon tugines, on kas asjakohatud või ekslikud, leiab Akzo Nobel, et kontserni juhtiva äriühingu vastutuse eeldus on ümber lükatud. Kuna komisjon ei ole esitanud ühtki tõendit, mis kinnitaks, et Akzo Nobel avaldas oma tütarettevõtjate turunduspoliitikale otsustavat mõju, tuleks käesoleva väitega nõustuda.

47 Komisjon rõhutab, et vastavalt kohtupraktikale võib emaettevõtja poolt tütarettevõtjale otsustava mõju avaldamist eeldada siis, kui emaettevõtja kehtestab tütarettevõtjale juhiseid, st siis, kui emaettevõtja määrab kindlaks tütarettevõtja strateegia ja turunduspoliitika üldised suunad. Kohtupraktika ei nõua, et selleks, et komisjon saaks emaettevõtjale trahvi määrava otsuse adresseerida, peab emaettevõtja andma tütarettevõtjale juhiseid rikkumise toimepanemiseks. Seega piisab, kui emaettevõtja avaldab tütarettevõtjate üldisele turunduspoliitikale otsustavat mõju, et ta oleks solidaarselt vastutav, ilma et komisjon oleks kohustatud tõendama, et emaettevõtja oli rikkumisest teadlik või et ta oli selle rikkumisega otseselt seotud.

48 Kohtupraktikast tuleneb, et selle eelduse ümberlükkamiseks on vaja tõendada kas seda, et emaettevõtjal ei olnud võimalik tütarettevõtja turunduspoliitikale otsustavat mõju avaldada, või seda, et tütarettevõtja oli tegelikult iseseisev. Seega on vaja piisavate tõenditega tõendada, et emaettevõtjal ei olnud võimalik tütarettevõtja strateegia ja äritegevuse üldsuundadele otsustavat mõju avaldada või et ta sellist mõju tegelikult

ei avaldanud, sõltumata asjaolust, et ta omas tütarettevõtja aktsia- või osakapitalis 100% osalust. Ei piisa aga sellest, kui tõendada, et tütarettevõtja viis oma majandustegevust suures osas ellu ise ja et tal on oma nõukogu; seda ei ole käesolevas asjas igal juhul tõendatud.

49 Hagejad ei saa põhjendatult väita, et nad on Akzo Nobeli vastutuse eelduse ümber lükanud tõenditega, mis esitati vastusena vastuväiteteatisele, ega vaidlustada otsuse seaduslikkust dokumentide alusel, mida haldusmenetluses ei ole esitatud.

50 Hagejate esitatud tõendid, ükskõik millised need ka ei oleks, ei ole piisavad, et Akzo Nobeli vastutuse eeldust ümber lükata. Hagejad ei ole määratlenud ei juriidilisi üksusi, kes nimetavad kontserni asepresidendid, äriüksuste juhatajad, ega isikuid või üksusi, kellest need asepresidendid sõltuvad. Seega leiab komisjon, et on mõistlik eeldada, et kontserni asepresidendid nimetab Akzo Nobel, kellele nad peavad oma tegevusest aru andma.

51 Hagejad märkisid hagiavalduses, et tütarettevõtjate turunduspoliitikat ei otsusta mitte nemad ise, vaid äriüksused ja allüksused ning et Akzo Nobel tegeleb nende koordineerimise ja juhtimisega. Asjaolu, et hagejaks olevatel tütarettevõtjatel on oma nõukogu, ei tähenda tingimata seda, et nad iseseisvalt langetavad põhilisi ärilisi otsuseid, mis puudutavad koliinkloriidi tootmist ja turundust. Nende kuulumine metüülamiinide ja koliinkloriidi allüksusesse, millel on oma juhtorganid, kinnitab vastupidist. Võttes arvesse hagejate väidet, mille kohaselt iga allüksuse juhatus annab aru äriüksuse juhatusele, eeldab komisjon, et iga äriüksuse juhatus peab omakorda aru

andma Akzo Nobeli juhatusele. Just see kohustus ongi see, mis õigustab Akzo Nobeli kontserni käsitlemist „majandusüksusena". Isegi eeldades, et koliinkloriidi allüksuse turundusjuht otsustab toote hinnad täiesti iseseisvalt, kinnitab see kontserni tütarettevõtjate iseseisvuse puudumist ja ei välista Akzo Nobeli otsustavat mõju.

52 Peale selle leiab komisjon, et hagejate argumendiga, mille kohaselt oleks komisjon pidanud otsuse adresseerima metüülamiinide ja koliinkloriidi allüksusele, ei saa nõustuda seetõttu, et nimetatud allüksus ei kujuta endast juriidilist üksust, kuna ainsad juriidilised üksused on Akzo Nobeli juhitavasse kontserni kuuluvad tütarettevõtjad. Need juriidilised üksused ei saa vabaneda vastutusest üksnes selle tõttu, et nad koosnevad üksustest, mis ei ole juriidilised isikud. Lisaks annab oma tütarettevõtjate ainuaktsionäri staatus Akzo Nobelile iseenesest õiguse suures osas nende tegevust kontrollida.

53 Lisaks nähtub hagejate esitatud dokumentidest pelgalt see, et koliinkloriidi puudutavaid jooksvaid ärilisi otsuseid võtavad vastu metüülamiinide ja koliinkloriidi allüksuse juhatuse liikmed, jättes samas täpsustamata selle, kes neid liikmeid nimetab ja tööle võtab. Hagejad ei ole seega Akzo Nobeli vastutuse eeldust ümber lükanud.

54 Igal juhul on Akzo Nobeli vastutus põhjendatud muude tõendite alusel kui eeldus, mis on seotud 100% osalusega tütarettevõtjate aktsia- või osakapitalis. Tegutsemispõhimõtted kinnitavad, et äriüksuse iga projekti, mis nõuab investeeringu tegemist, peab heaks kiitma Akzo Nobeli juhatuse komitee, nõukogu või „Supervisory Board" vastavalt asjaomase investeeringu suurusele. Akzo Nobeli roll iga äriüksuse juhi ja tema administratiivülesannete määramisel tõendab, et koos oma äriüksustega toimib Akzo Nobel ühe majandusliku üksusena. Äriline sõltumatus ei seondu üksnes

teisejärguliste otsustega nagu need, mis puudutavad igapäevast müügitegevust, vaid ka palju olulisemate otsustega nagu juhtide nimetamine, äriliste eesmärkide määratlemine ja investeeringute valimine. Selliste küsimuste lahendamine on aga Akzo Nobeli kui üksuse ülesanne.

55 Asjaolu, et Akzo Nobel, Akzo Nobel Nederland, Akzo Nobel Chemicals International ja Akzo Nobel Chemicals ei tegele mingisuguse äritegevusega, kinnitab samuti järeldust, et ühtegi neist juriidilistest üksustest ei saa käsitleda iseseisva ettevõtjana.

56 Peale selle on Akzo Nobel ainus lüli, mis seob koliinkloriidisektori tegevusi Itaalias ja Madalmaades. See tõdemus ei ole kuidagi vastuolus sellega, et Akzo Nobel Chemicals SpA jäeti otsuse adressaatide hulgast välja. Komisjonil ei ole tõendeid, mis kinnitaks mainitud üksuse osalemist rikkumises. Peale selle ei ole Akzo Nobel Chemicals SpA näol tegemist juhtimisteenust osutava äriühinguga, kes vastutab otseselt seotud üksuste tegevuse eest. Igal juhul ei ole komisjon kohustatud panema vastutust kõikidele juriidilistele üksustele, mis moodustavad ühe ettevõtja. Asjaolu, et hagejad on esindatud ühiselt, räägib samuti komisjoni seisukohtade kasuks.

Esimese Astme Kohtu hinnang

– Sissejuhatavad märkused võimaluse kohta panna vastutus tütarettevõtja rikkuva tegevuse eest emaettevõtjale

57 Kõigepealt tuleb meenutada, et ettevõtja mõiste EÜ artikli 81 tähenduses hõlmab majandusüksusi, millest igaühel on isiklikest, varalistest ja mittevaralistest osadest

koosnev ühtne organisatsioon, mis kestvalt taotleb kindlaksmääratud majanduslikku eesmärki ja mis võib aidata kaasa selles sättes nimetatud rikkumise toimepanemisele (vt Esimese Astme Kohtu 20. märtsi 2002. aasta otsus kohtuasjas T-9/99: HFB jt *vs.* komisjon, EKL 2002, lk II-1487, punkt 54 ja viidatud kohtupraktika).

58 Seega ei anna komisjonile õigust adresseerida trahve määrav otsus äriühingute kontserni emaettevõtjale mitte rikkumisele ässitav side emaettevõtja ja tema tütarettevõtja vahel ega ka seda enam emaettevõtja seotus nimetatud rikkumisega, vaid asjaolu, et nad moodustavad ülalmainitud tähenduses üheainsa ettevõtja. Tuleb meenutada, et ühenduse konkurentsiõiguse kohaselt kujutavad ühte kontserni kuuluvad erinevad äriühingud endast majanduslikku üksust ja seega ettevõtjat EÜ artiklite 81 ja 82 tähenduses, kui asjaomased äriühingud ei määra oma tegevust turul kindlaks iseseisvalt (Esimese Astme Kohtu 30. septembri 2003. aasta otsus kohtuasjas T-203/01: Michelin *vs.* komisjon, EKL 2003, lk II-4071, punkt 290).

59 Samuti tuleb märkida, et komisjoni otsuste rakendamiseks ja täitmiseks konkurentsiõiguse valdkonnas on vaja adressaadina tuvastada üksus, mis on juriidiline isik (vt selle kohta Esimese Astme Kohtu 20. aprilli 1999. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-305/94–T-307/94, T-313/94–T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 ja T-335/94: Limburgse Vinyl Maatschappij jt *vs.* komisjon, nimetatud „PVC II", EKL 1999, lk II-931, punkt 978).

60 Juhul kui emaettevõtja omab rikkumise toime pannud tütarettevõtja aktsia- või osakapitalis 100% osalust, võib lihtsalt eeldada, et mainitud emaettevõtja mõjutab otsustavalt oma tütarettevõtja tegevust (vt selle kohta Euroopa Kohtu 25. oktoobri 1983. aasta otsus kohtuasjas 107/82: AEG *vs.* komisjon, EKL 1983, lk 3151, punkt 50, ja eespool punktis 59 viidatud kohtuotsus PVC II, punktid 961 ja 984) ja et nad moodustavad ühe ettevõtja EÜ artikli 81 tähenduses (Esimese Astme Kohtu 15. juuni 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-71/03, T-74/03, T-87/03 ja T-91/03: Tokai Carbon jt *vs.* komisjon, kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punkt 59). Seega peab emaettevõtja, kes vaidlustab ühenduse kohtus komisjoni otsuse talle tema

tütarettevõtja tegevuse eest trahv määrata, selle eelduse ümber lükkama, esitades tütarettevõtja iseseisvust kinnitavaid tõendeid (Esimese Astme Kohtu 27. septembri 2006. aasta otsus kohtuasjas T-314/01: Avebe *vs.* komisjon, EKL 2006, lk II-3085, punkt 136; vt samuti selle kohta Euroopa Kohtu 16. novembri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-286/98 P: Stora Kopparbergs Bergslags *vs.* komisjon, EKL 2000, lk I-9925, edaspidi „Stora kohtuotsus", punkt 29).

61 Selles osas tuleb rõhutada, et kuigi on tõsi, et Euroopa Kohus tugines eespool punktis 60 viidatud Stora kohtuotsuse punktides 28 ja 29 peale 100% osaluse tütarettevõtja aktsia- või osakapitalis muudele asjaoludele nagu emaettevõtja mõju tütarettevõtja turunduspoliitikale mittevaidlustamine ja äriühingute ühine esindamine haldusmenetluses, tõstis Euroopa Kohus need asjaolud esile siiski üksnes eesmärgiga näidata tõendite kogumit, millele Esimese Astme Kohus oli oma põhjendused rajanud, et järeldada, et ta ei tuginenud ainult emaettevõtja osalusele tütarettevõtja aktsia- või osakapitalis. Seega asjaolu, et Euroopa Kohus kinnitas Esimese Astme Kohtu hinnangut selles kohtuasjas, ei muuda eespool punktis 60 viidatud kohtuotsuse AEG *vs.* komisjon punktis 50 esitatud põhimõtet.

62 Neil asjaoludel piisab, kui komisjon tõendab, et emaettevõtja omab tütarettevõtja kogu aktsia- või osakapitali, et järeldada, et emaettevõtja mõjutab otsustavalt tütarettevõtja turunduspoliitikat. Seega võib komisjon pidada tütarettevõtjale määratud trahvi maksmise eest solidaarselt vastutavaks emaettevõtjat, välja arvatud juhul, kui viimati mainitu tõendab, et tema tütarettevõtja ei rakenda kehtestatud juhiseid olulisel määral ja tegutseb seetõttu turul iseseisvalt.

63 Sissejuhatavate märkuste raames tuleb samuti uurida hagejate poolt kohtule esitatud kirjalikes dokumentides esinevat keskset argumenti, mille kohaselt puudutab emaettevõtja mõju, mis tal on seetõttu, et ta omab tütarettevõtja kogu aktsia- või osakapitali, tütarettevõtja turunduspoliitikat *stricto sensu* (vt eespool punkt 35). Hagejad

on seisukohal, et selle poliitika alla kuulub turustusstrateegia ja hinnad. Seega võis emaettevõtja mainitud argumendi kohaselt lükata selle eelduse ümber, tõendades, et just tütarettevõtja on see, kes otsustab oma turunduspoliitika selliste spetsiifiliste küsimuste üle, saamata selleks mingeid juhiseid.

64 Siinkohal tuleb märkida, et mitme kontserni kuuluva äriühingu vahel ühe majandusüksuse olemasolu analüüsimise raames on ühenduse kohus uurinud, kas emaettevõtja võis mõjutada hinnapoliitikat (vt selle kohta Euroopa Kohtu 14. juuli 1972. aasta otsuseid kohtuasjas 48/69: ICI *vs.* komisjon, EKL 1972, lk 619, punkt 137, ja kohtuasjas 52/69: Geigy *vs.* komisjon, EKL 1972, lk 787, punkt 45), tootmis- ja turustustegevust (vt selle kohta Euroopa Kohtu 6. märtsi 1974. aasta otsus liidetud kohtuasjades 6/73 ja 7/73: Istituto Chemioterapico Italiano ja Commercial Solvents *vs.* komisjon, EKL 1974, lk 223, punktid 37 ja 39–41), müügieesmärke, brutomarginaale, müügikulu, „cash flow'd", laoseisu ja turustamist (Esimese Astme Kohtu 12. jaanuari 1995. aasta otsus kohtuasjas T-102/92: Viho *vs.* komisjon, EKL 1995, lk II-17, punkt 48). Samas ei saa sellest järeldada, et vaid need aspektid kuuluvad tütarettevõtja turunduspoliitika mõiste alla, et kohaldada EÜ artikleid 81 ja 82 tema emaettevõtja suhtes.

65 Vastupidi, sellest kohtupraktikast koostoimes eespool punktides 57 ja 58 esitatud kaalutlustega tuleneb, et emaettevõtja kohustus on esitada Esimese Astme Kohtule hindamiseks kõik asjaolud, mis puudutavad organisatsioonilisi, majanduslikke ja juriidilisi seoseid tütarettevõtja ja tema enda vahel, ning et ta peab tõendama, et nad ei ole üks majanduslik üksus. Samuti nähtub, et Esimese Astme Kohus peab hindamisel arvesse võtma kõiki tõendeid, mis pooled on talle esitanud ja mille iseloom ning tähtsus võivad sõltuvalt igast konkreetsest juhtumist olla erinevad.

66 Nende kaalutluste taustal tulebki kindlaks teha, kas Akzo Nobel ja tema tütarettevõtjad, kellele otsus adresseeriti, moodustavad ühe majandusüksuse.

– Ühe majandusüksuse olemasolu Akzo Nobeli ja tema tütarettevõtjate vahel, kellele otsus adresseeriti

67 Käesolevas asjas ei ole pooled vaidlustanud asjaolu, et Akzo Nobel omab otse või kaudselt oma tütarettevõtjate, kellele otsus adresseeriti, aktsia- või osakapitalis 100% osalust. Seega on lähtudes eelnevatest kaalutlustest Akzo Nobeli kohustus tõendada, et mainitud tütarettevõtjad määravad oma turunduspoliitika kindlaks iseseisvalt, mistõttu nad ei moodusta Akzo Nobeliga ühte majandusüksust ega seega ka mitte ühte ettevõtjat EÜ artikli 81 tähenduses (vt eespool punkt 57).

68 Selles osas tuleb märkida, et Akzo Nobeli poolt haldusmenetluses esitatud (vt eespool punkt 13) ja otsuse 173. põhjenduses kokkuvõtlikult analüüsitud tegutsemispõhimõtted sisaldavad sissejuhatavas osas Akzo Nobeli kontserni sisest otsustusmenetlust puudutavate pädevuste jagunemise kirjeldust neljateistkümnes osas.

69 Täpsemalt puudutab see strateegiat, tegevuskava, investeeringuid, vara omandamist ja võõrandamist, ümberkorralduskavasid, tegevuse üldpõhimõtteid, finantse, auditit ja raamatupidamist, inimressurssi, õiguslikke küsimusi, riskijuhtimist, tehnoloogiat, keskkonda, infotöötlust ja osa pealkirjaga „Muud".

70 Oluline on täpsustada, et tegutsemispõhimõtete sissejuhatavas osas on sätestatud:

„Üksikasjalikud juhised ja suunised (võimalikult ka küsimuste jaoks, mida ei ole Akzo Nobeli tegutsemispõhimõtetes märgitud) on kehtestatud erinevates juhistes ja/või

eeskirjades või kokku lepitud äriüksuse või allüksuse juhataja ja vastutava nõukoguliikme vahel.

Tütarettevõtjate suhtes, mida Akzo Nobel otse või kaudselt täielikult ei oma, kohaldatakse seda pädevuste jaotust terves ulatuses nii palju kui võimalik."

[Detailed authorities and instructions (possibly also for items not mentioned in the Akzo Nobel Authority Schedules) are laid down in separate directives and/or charters or are agreed upon between the BU/SU manager and the responsible Board Member.

As to subsidiaries not wholly owned by Akzo Nobel, either directly or indirectly, this allocation of authorities shall be integrally enforced as much as possible.]

71 Peale selle tuleb uurida mitmeid tegutsemispõhimõtete osi, mis puudutavad antud juhul strateegiat, investeeringuid, tegevuse üldpõhimõtteid, auditit ja raamatupidamist, inimressurssi ning õiguslikke küsimusi.

72 Strateegia osas nähtub tegutsemispõhimõtetest, et iga äriüksus või allüksus valmistab ette strateegilise kava ja esitab selle arvamuse avaldamiseks Akzo Nobeli [*konfidentsiaalne*][1], kes seejärel esitab selle ülevaatamiseks [*konfidentsiaalne*] vastavalt suunistele, mille on kindlaks määranud Akzo Nobeli nõukogu, kes vastavalt [*konfidentsiaalne*] otsustab peamised strateegilised tegevused.

1 – Konfidentsiaalsed andmed on kustutatud.

73 Iga äriüksuse tegevuskava koostamine eeldab nõupidamist Akzo Nobeli [*konfidentsiaalne*], kes omakorda esitab iga küsimuse Akzo Nobeli juhatusele otsuse tegemiseks kontserni suuniseid ja eesmärke silmas pidades.

74 Investeeringute osas (sealhulgas üüri- ja rendilepingud ning immateriaalse vara võõrandamine või omandamine) on igal äriüksusel või allüksusel otsustusõigus, kuid seda võib teostada Akzo Nobeli [*konfidentsiaalne*] eelnevalt kokku lepitud piirides. Tema otsustab projektide üle, mille väärtus on kuni [*konfidentsiaalne*] eurot, ning see pädevus on antud [*konfidentsiaalne*], [*konfidentsiaalne*] või [*konfidentsiaalne*], kui see väärtus kõigub vastavalt 2,5 ja 10, 10 ja 20 miljoni euro vahel või ületab 20 miljonit eurot.

75 Tegevuse üldpõhimõtete osas esitab Akzo Nobeli [*konfidentsiaalne*] vastavat sektorit käsitleva ettepaneku ja [*konfidentsiaalne*] teeb [*konfidentsiaalne*] raames otsuse.

76 Auditi ja raamatupidamise osas tuleb märkida, et iga äriüksus või allüksus annab tulemustest perioodiliselt aru, samas kui Akzo Nobeli [*konfidentsiaalne*], [*konfidentsiaalne*] ja [*konfidentsiaalne*] vaatavad üksuste või allüksuste ja kontserni tasandi saavutused perioodiliselt üle.

77 Äriüksuste või allüksuste inimressursi osas on neil kohustus esitada oma ettepanekud suuremate organisatsiooniliste muudatuste kohta Akzo Nobeli [*konfidentsiaalne*], et saada kooskõlastus organisatsiooni kontseptsiooniga seoses, kusjuures lõpliku otsuse teeb Akzo Nobeli [*konfidentsiaalne*]. Tuleb täpsustada, et kui ettepanek organisatsiooni kontseptsiooniga kokku ei sobi, teeb lõpliku otsuse Akzo Nobeli [*konfidentsiaalne*].

78 Õiguslike küsimuste osas tuleb märkida, et oskusteavet, patente, kaubamärke, uuringualast koostööd ja strateegilisi liite puudutavate oluliste lepingute kohta esitab iga üksus või allüksus oma ettepanekud Akzo Nobeli [*konfidentsiaalne*], kes omakorda peab tehinguväärtuse suhtes nõu [*konfidentsiaalne*], [*konfidentsiaalne*] või [*konfidentsiaalne*], kelle ülesandeks on teha ka otsus. Pädevused jagunevad sarnaselt pikaajaliste oluliste tarnelepingute puhul, kus lähtutakse nende kestusest ja kaasnevast rahalisest kohustusest.

79 Antud juhul nähtub tegutsemispõhimõtetest, et Akzo Nobel sekkub läbi [*konfidentsiaalne*], [*konfidentsiaalne*], [*konfidentsiaalne*] või [*konfidentsiaalne*] otsustamismenetlusse kõikide asjaomaste teemade puhul (vt eespool punkt 69).

80 Kohtuistungil selle kohta küsimustele vastates väitsid hagejad, et tegutsemispõhimõtted kirjeldavad Akzo Nobeli kontserni sisest pädevuste jagunemist, kuid ei tõenda seda, et neid pädevusi asjaomase rikkumise osas tegelikult ka teostati. Siiski tuleb tõdeda, et see väide ei kehti antud uurimisetapis, milles uuritakse seda, kas Akzo Nobel mõjutas oma tütarettevõtjate turunduspoliitikat, ja mitte seda, kas Akzo Nobel sekkus nende tegevusse konkreetselt asjaomase rikkumisega seoses (vt eespool punkt 58).

81 Otsuse adressaadiks olevate Akzo Nobeli kontserni tütarettevõtjate ja metüülamiini ja koliinkloriidi allüksuse vaheliste organisatsiooniliste sidemete osas piisab, kui märkida, nagu seda on rõhutanud ka hagejad (vt eespool punkt 33), et Akzo Nobel Chemicals International, Akzo Nobel Chemicals ja Akzo Nobel Functional Chemicals on eelkõige nimetatud allüksuse tegevuse „omanikud". Kuna otsuse võis adresseerida vaid juriidilistele isikutele (vt eespool punkt 59), kes rikkumises ka otseselt osalesid või kes on rikkumises osalenud üksuste õigusjärglased (vt eespool punkt 11), ei saa

hagejad tõhusalt väita, et komisjon oleks pidanud eristama kontserni äriüksuste või allüksuste poliitika kindlaksmääramist ja Akzo Nobeli tütarettevõtjate poliitika kindlaksmääramist. Igal juhul on hagejad repliigi punktides 16, 17 ja 54 täpsustanud, et äärmiselt oluline on küsimus, kas nad said lükata ümber eelduse, mille kohaselt Akzo Nobel mõjutas otsustavalt kas asjaomast allüksust või otsuse adressaadiks olevaid tütarettevõtjaid.

82 Neil asjaoludel tuleb sarnaselt otsuse 173. põhjendusele tõdeda, et pädevad töötajad ja eelkõige Akzo Nobeli juhatus sekkub märkimisväärselt mitmesse asjaomaste tütarettevõtjate strateegia peamisse aspekti, jättes endale õiguse teha mitmes valdkonnas lõplik otsus, millega määratakse kindlaks tütarettevõtjate tegevus turul.

83 Seda järeldust ei lükka ümber argument, mille kohaselt võtavad müügihindu ja hinnatõuse puudutavaid otsuseid põhimõtteliselt vastu asjaomase toote turundusjuhid, kes tegutsevad oma tütarettevõtjate siseselt, ja eelkõige koliinkloriidi turustusjuht (vt eespool punktid 38 ja 41). Sama kehtib ka argumentide osas, mis põhinevad Akzo Nobeli kontserni kahetasandilisel ülesehitusel, mille eesmärk on vältida Akzo Nobeli kontrolli turunduspoliitika üle *stricto sensu* (vt eespool punkt 38). Nagu on märgitud eespool punktis 58, ei ole tütarettevõtja rikkuva tegevuse eest vastutuse panemiseks emaettevõtjale vaja tõendada seda, et emaettevõtja mõjutab tütarettevõtja poliitikat konkreetses valdkonnas, kus rikkumine aset leidis, mis antud juhul puudutab turustamist ja hindu. Emaettevõtja ja tema tütarettevõtja vahelised organisatsioonilised, majanduslikud ja juriidilised sidemed võivad hoopis tõendada emaettevõtja mõju tütarettevõtja strateegiale ja seega õigustada nende kahe käsitlemist ühe majandusüksusena.

84 Argument, et igal tütarettevõtjal on oma nõukogu (vt eespool punkt 40), ei ole veenev. Igal aktsiaseltsil on nõukogu, mille nimetavad tema aktsionärid ehk antud juhul Akzo Nobel. Peale selle on hagejad oma repliigi punktis 45 täpsustanud, et kontserni asepresidendid (kes juhivad äriüksuseid) nimetatakse ametisse kontserni keemiatoodete osakondade presidentide poolt pärast Akzo Nobeli nõukogu pädeva liikme heakskiitu. Nemad alluvad Akzo Nobel Chemicalsi presidendile, kes omakorda allub Akzo Nobeli nõukogu pädevale liikmele. Lisaks märgib rahvusvaheline ettevõttesisene ajakiri, mida annab välja Akzo Nobel (vt eespool punkt 39), et kontserni asepresident, kes juhib äriüksust, tagab üksusesiseste alluvussuhete kontrolli.

85 Seega eeldusel, et hagejate põhjendused, mida on kirjeldatud eespool punktis 37, on tõesed, ei ole nad siiski suutnud ümber lükata eeldust, et Akzo Nobel, kes emaettevõtjana omab otsuse adressaatideks olevate tütarettevõtjate aktsia- või osakapitalis 100% osalust, avaldas viimatimainitute poliitikale otsustavat mõju. Järelikult tuleb tõdeda, et Akzo Nobel on koos oma tütarettevõtjatega ettevõtja EÜ artikli 81 tähenduses, ilma et oleks vaja kontrollida, kas Akzo Nobel kõnealust tegevust mõjutas. Seega ei saa esimese väitega nõustuda.

Teine väide, mis põhineb määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 rikkumisel

Poolte argumendid

86 Hagejad väidavad, et määrates trahvi solidaarselt Akzo Nobel Functional Chemicalsile, rikkus komisjon määruse nr 1/2003 artikli 23 lõikest 2 tulenevat ülempiiri,

milleks on 10% käibest. Kuna Akzo Nobel Functional Chemicalsi 2003. aasta käive oli 124,5 miljonit eurot, ületas trahvisumma (20,99 miljonit eurot) seda piiri.

87 Seega, võttes arvesse, et vastutus pandi Akzo Nobelile ekslikult, ei ole olemas ühte majandusüksust, mis võiks õigustada 10-protsendilise ülempiiri arvutamist konsolideeritud käibe põhjal. Otsuse kohaselt osalesid Akzo Nobel Chemicals, Akzo Nobel Chemicals International ja Akzo Nobel Nederland rikkumises otseselt, ilma et komisjon oleks tuvastanud, et keegi neist avaldas teisele otsustavat mõju.

88 Komisjon kinnitab, et ta arvutas 10-protsendilise ülempiiri Akzo Nobeli konsolideeritud käibe põhjal. Mõistel „ettevõtja" on sama tähendus nii määruses nr 1/2003 kui ka EÜ artiklites 81 ja 82. Akzo Nobelit peeti vastutavaks seetõttu, et koos otsuse adressaatideks olevate tütarettevõtjatega kujutas ta endast ettevõtjat määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 tähenduses. Seega komisjon ülempiiri arvutamisel ei eksinud.

89 Esiteks, isegi eeldades, et komisjon pani solidaarse vastutuse ekslikult Akzo Nobelile, ei ole hagejad oma teist väidet sellisele eksimusele rajanud. Sellise väite esmakordne esitamine repliigis kujutab endast tegelikult vastavalt kodukorra artikli 48 lõikele 2 uut ja vastuvõetamatut väidet. Teiseks ei ole hagejad taotlenud trahvisumma vähendamist Esimese Astme Kohtu täieliku pädevuse teostamise raames, kui kohus peaks leidma, et komisjon ei võinud otsust Akzo Nobelile adresseerida. Kolmandaks ei ole hagejad väitnud, et Akzo Nobeli tütarettevõtjad ei ole ettevõtjad määruse nr 1/2003 tähenduses.

Esimese Astme Kohtu hinnang

90 Tuleb märkida, et asjaolu, mille kohaselt on mitu äriühingut solidaarselt kohustatud maksma trahvi seetõttu, et nad moodustavad ettevõtja EÜ artikli 81 tähenduses, ei tähenda määruse nr 1/2003 artikli 23 lõikes 2 sätestatud ülempiiri kohaldamisel seda, et igaühe kohustus piirdub 10 protsendiga nende viimase majandusaasta käibest. 10-protsendiline ülempiir antud sätte tähenduses tuleb arvutada kõikide nende ettevõtjate kogukäibe põhjal, kes moodustavad ühe majandusüksuse, mis tegutseb ettevõtjana EÜ artikli 81 tähenduses, sest üksnes kõikide nende äriühingute kogukäive saab olla viiteks asjaomase ettevõtja suurusele ja majanduslikule võimule (eespool punktis 57 viidatud kohtuotsus HFB jt *vs.* komisjon, punktid 528 ja 529).

91 Seega võttes arvesse kaalutlusi, mille tõttu ei saanud esimese väitega nõustuda, ei teinud komisjon viga, kui lähtus kõnealuse ülempiiri arvutamisel Akzo Nobeli konsolideeritud käibest. Järelikult tuleb teine väide kõrvale lükata, ilma et oleks vaja otsustada komisjoni väite üle vastuvõetamatuse kohta.

Kolmas väide, mis põhineb põhjendamiskohustuse rikkumisel

Poolte argumendid

92 Hagejad väidavad, et arutluskäik, mida komisjon järgis, et tuvastada Akzo Nobeli vastutust, tugines valedele põhjendustele, kuna esitatud faktilised asjaolud on

ebapiisavad ja sobimatud, et mainitud järeldusele jõuda. Peale selle ei ole komisjon selgitanud, miks ta määras Akzo Nobel Functional Chemicalsi trahviks suurema summa kui 10% tema käibest. Need puudujäägid muudavad komisjoni põhjendused ebapiisavaks või isegi olematuks, mistõttu on otsuse tühistamine põhjendatud.

93 Komisjon leiab, et hageja argumendid ei ole põhjendatud. Otsus sisaldab Akzo Nobeli vastutuse osas selgeid põhjendusi, mis on esitatud 172.–175. põhjenduses. Akzo Nobel Functional Chemicalsi trahvi osas leiab komisjon, et ta ei pidanud selle arvutamist põhjendama, kuna 10% ülempiir ei olnud ületatud. Igal juhul nähtuvad otsusest kõik hagejatele vajalikud andmed selleks, et esitada hagi ja oma argumendid. Seega leiab komisjon, et ka terve kolmanda väitega ei saa nõustuda.

Esimese Astme Kohtu hinnang

94 Põhjenduste osas, mis puudutavad Akzo Nobeli vastutust, tuleb meenutada, et põhjendamiskohustus kujutab endast vorminõuet, mida tuleb eristada põhjenduste põhjendatusest, mis puudutab vaidlusaluse akti sisulist seaduslikkust (vt Euroopa Kohtu 22. märtsi 2001. aasta otsus kohtuasjas C-17/99: Prantsusmaa *vs.* komisjon, EKL 2001, lk I-2481, punkt 35, ja viidatud kohtupraktika).

95 Antud juhul tuleb tõdeda, et käesoleva väite osa, mis puudutab Akzo Nobeli vastutust, käsitleb otsuse põhjenduste põhjendatust, mida uuriti esimese väite raames (vt eespool punktid 67–85). Kuna käesoleva väite see osa ei too välja ega kinnita oluliste vorminõuete rikkumist, on see täielikult põhjendamatu.

96 Lisaks ei saa käesoleva väitega nõustuda osas, puudutab Akzo Nobel Functional Chemicalsi käivet, kuna juhul, kui komisjon ei ole ületanud käibe ülempiiri, mida võib õiguspäraselt arvesse võtta (vt eespool punktid 90 ja 91), ei ole ta kohustatud konkreetselt sellele ettevõtjale määratud trahvi summat põhjendama. Seega ei saa kolmanda väitega nõustuda.

97 Eeltoodud kaalutlustest tuleneb, et hagi tuleb tervikuna jätta rahuldamata.

Kohtukulud

98 Kodukorra artikli 87 lõike 2 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna kohtuotsus on tehtud hagejate kahjuks, mõistetakse kohtukulud vastavalt komisjoni nõudele välja hagejatelt.

Esitatud põhjendustest lähtudes

ESIMESE ASTME KOHUS (teine koda)

otsustab:

1. Jätta hagi rahuldamata.

2. Mõista kohtukulud välja Akzo Nobel NV-lt, Akzo Nobel Nederland BV-lt, Akzo Nobel Chemicals International BV-lt, Akzo Nobel Chemicals BV-lt ja Akzo Nobel Functional Chemicals BV-lt.

Meij Forwood Papasavvas

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 12. detsembril 2007 Luxembourgis.

Kohtusekretär

E. Coulon

Koja esimehe ülesannetes

A. W. H. Meij

Sisukord

Vaidluse taust ja vaidlustatud otsus ..... II - 5055

Menetlus ja poolte nõuded ..... II - 5061

Õiguslik käsitlus ..... II - 5063

Hagi vastuvõetavus Akzo Nobel Nederlandi, Akzo Nobel Chemicals Internationali ja Akzo Nobel Chemicalsi osas ..... II - 5063

Poolte argumendid ..... II - 5063

Esimese Astme Kohtu hinnang ..... II - 5064

Põhiküsimus ..... II - 5065

Esimene väide, mis põhineb Akzo Nobelile ekslikult solidaarvastutuse panemisel ..... II - 5065

Poolte argumendid ..... II - 5065

Esimese Astme Kohtu hinnang ..... II - 5073

– Sissejuhatavad märkused võimaluse kohta panna vastutus tütarettevõtja rikkuva tegevuse eest emaettevõtjale ..... II - 5073

– Ühe majandusüksuse olemasolu Akzo Nobeli ja tema tütarettevõtjate vahel, kellele otsus adresseeriti ..... II - 5077

Teine väide, mis põhineb määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 rikkumisel ..... II - 5082

Poolte argumendid ..... II - 5082

Esimese Astme Kohtu hinnang ..... II - 5084

Kolmas väide, mis põhineb põhjendamiskohustuse rikkumisel ..... II - 5084

Poolte argumendid ..... II - 5084

Esimese Astme Kohtu hinnang ..... II - 5085

Kohtukulud ..... II - 5086